

Avstrijska strokovna revija za mladinsko književnost *1000 und 1 Buch* (1000 in 1 knjiga) je imela tudi v letu 2012 prispevke v vsaki od štirih številok ubrane na določeno temo.

Prva številka prinaša razmišljanja o glasnosti in tišini v povezavi s knjigami. Reinhard Ehgartner v prispevku: *Die gebrochene Stille zwischen den Regalen* (Zmotena tišina med policami) ugotavlja, da knjižnice niso mesta naravne, ampak mesta zaželene in ogrožene tišine, kar potrjujejo tudi najrazličnejša opozorila na zahtevano tišino. Ker pa literaturo od nekdanj bolj zanima kršenje pravil kot izpolnjevanje idealov, ne preseneča, da tudi v literarnih delih najdemo opise tovrstnih kršitev (Npr. v knjigah: *Ime rože* Umberta Eca, *Matilda* Roalda Dahla, *Harry Potter in dvorana skrivnosti* Joanne K. Rowling).

Die Tonspur der Prosa (Zvočna sled v prozi) je naslov prispevka, v katerem Peter Rinnerthaler razmišlja o govoru, glasbi in šumih v mladinski literaturi. Sicer neslišnimi, v knjigi zapisanimi besedami nam lahko pisatelj literarno osebo približa tako, da postane razpoznavna tudi po načinu govora, z opisom glasbe, ki jo literarna oseba posluša, bralec to osebo lahko opredeli statusno in karakterno, z opisom določenega zvoka pisatelj v zgodbi lahko opozori na nekaj, kar se približuje, še preden je vidno, z zvoki lahko pisatelj natančneje opredeli prizorišče. Opise zvokov v literaturi je Ludwig Fromm razvrstil v tri kategorije, in sicer v prisotno zvočnost (Präsenzlaute), to so zvoki prostora samega; v ambientalno zvočnost (Ambientlaute), to so zvoki, ki prostor preplavijo, in prostorsko prehajajočo zvočnost (Raumübergreifende Laute), to so zvoki, ob katerih se izvrši prehod iz realnega v fantazijski svet.

Christina Ulm se v prispevku *Auf leisen Sohlen* (Potihem) posveča hrupu v zgodbah, ki opisujejo vlome in druga prestopna dejanja. Običajno se dogajajo v zavetju nočnega miru. Nenaden hrup, ki ga povzročita pasji lajež ali pa alarm, je pomembno opozorilo. Večina tovrstnih zgodb je pisana s stališča vlomilca, ki se mora pripraviti na vse vrste presenečenj, tudi zvočnih. Ni malo zgodb, v katerih sta vlom ali kraja opravičljiva in bralec drži z vlomilcem.

Pokanje, hrumenje, brnenje, žvižganje in piskanje vojaških strojev in orožja ter kriki bolečin in groze vojakov so zvočni spremljevalci vojn. Prisotna in pomenljiva pa je tudi tišina, tista pred bitko in tista po njej. Kako dovršeno je opisana tovrstna zvočnost v mladinskih knjigah z vojno tematiko in primerjava z nekaterimi zvočnimi efekti v filmih, razmišlja Kathrin Steinberger v prispevku *Toooooood!!* (Smrt!!).

Silke Rabus v prispevku *Piano oder forte?* (Lahno ali krepko?) na izbranih primerih iz mladinske literature prikaže zvok, ki ga izražata pisava in slika. Že premišljeno puščen prazen del lista nam nekaj pove ali za trenutek ustavi misel. Postavitev strani, tipografija, barve in oblika dajejo besedam in slikam zvok in ritem. Tiho zvenijo besede, napisane z nežnimi črkami, glasnejše so besede, izpisane z velikimi in okrepljenimi črkami, in močno zvenijo v petkrat ponovljenem odlomku. Tudi barve evocirajo zvok, od rahlega šepetanja do gromkega rohnenja. Svetlo modra zveni tišje kot vsiljivo rdeča, pastelno roza mirneje od zasičene oranžne.

V prispevku *Zwischen Schall und Stille* (Med zvokom in tišino) Sarah Wildeisen ponazori, kako so prikazani odtenki šumov v slikanicah brez besedila. Z vizualnimi pripovednimi strategijami,

z mimiko in gestikulacijo junakov, z umetniškim stilom, z barvami, s svetlobo in s sencami, z izbrano tehniko slikanja postane narisana zgodba berljiva in tudi slišna.

Glavnega urednika revije Franza Lettnerja in fotografa Felixa Dietlingerja je zanimalo, kakšno vzdušje je primerno ob ustvarjanju ilustracij. Z obiska pri Christini Rettl, Winfriedu Opgenoorthu, Angeliki Kaufmann, Helgi Bansch, Vereni Hochleitner, Lindi Wolfsgruber in Georgu Barberju sta prinesla fotografije iz njihovih ateljejih in odgovore na vprašanje: *Stillarbeit oder Musikbegleitung?* (Delo v tišini ali ob spremljavi glasbe?).

Hrup in tišina imata pomembno vlogo tudi v zgodbah za lahko noč. O dobrih zgodbah, ki povedejo otroke v sen, piše Andrea Kromoser v prispevku *Vom Lärm beim Einschlafen* (O hrupu pred spanjem).

V tej številki je tudi pogovor z uveljavljeno švedsko pisateljico Rose Lagercrantz, ki ga je napisala Siggie Seus (*Die Natur einer Nachtigall*/Značaj slavca). Pisateljica literaturi za otroke pripisuje večjo moč kot zdravilom, saj razvedri ali potolaži pisatelje in bralce. Pisatelji po njenem mnenju ne bi smeli biti domišljavi, ampak bolj podobni slavčkom, ki prelepo pojejo, a ker jih le redko vidiš, običajno sploh ne veš, kdo se tako čudovito oglašča.

Dr. Wolfgang Biesterfeld, profesor na univerzi v Kielu, predstavlja v prispevku *Belauscht. Oder: Das Ende eines Schurken* (Prisluškovano. Ali: Konec nekoga podleža) doslej neznan tekst Karla Maya iz njegovega orientalskega cikla. Pomembno odkritje je sovpadlo s stoto obletnico pisateljice smrti.

Med številnimi ocenami novejših mladinskih knjig predstavlja Silke Rabus tri slikanice *Janka in Metke* bratov Grimm, ki so izšle v letu 2011. Prvo, ki jo lahko uvrstimo v bibliofilsko pravljico izdajo, je ilustriral italijanski ilustra-

tor, grafik in mojster stripov Lorenzo Mattoti, drugo je ilustrirala v tehniki striženke Sybille Schenker, tretjo pa je v nekoliko naivnem stilu ilustriral Markus Lefrançois.

Med ocenami novejših strokovnih knjig sta tudi oceni knjige *Karl May: Brückenbauer zwischen den Kulturen* (Karl May: graditelj mostov med kulturami) in knjige *Quo vadis, Kinderbuch? Gegenwart und Zukunft der Literatur für junge Leser*. (Kam greš knjiga za otroke? Sedanjost in prihodnost literature za mlade bralce).

V drugi številki uredništvo revije objavlja dva ponatisa Adelheid Dahimène (1956–2010, rojena v Avstriji, precej let je živela v Welsu): *Nehmen wir zum Lesen jetzt die 3-D-Brille* (Sedaj berimo s 3-D-očali) in *Die Weisheit mit Löffeln. Ratgeberliteratur für Kinder* (Modrost po žlicah. Knjige nasvetov za otroke), v katerih večkrat nagrajena pisateljica kritično in duhovito razmišlja o literaturi, ki je na voljo mladim. Njen stavek »Že od nekdaj sem besedo jemala zelo resno«, objavljen na naslovnici, daje vsebinski poudarek tej številki.

Analize mladinskih del Adelheid Dahimène so pripravili: Daniela Strigl *Phantasie und sanfte Renitenz* (Fantazija in blaga kljubovalnost), Johann Holzner *Reden 'zum Rauchfang hinaus'* (O pesmi 'skozi dimnik'), Anton Thuswaldner *Die mit dem Wort tanzt. Zur Lyrik Adelheid Dahimènes* (Pleše z besedo. O poeziji A. D.), Heidi Lexe *Avantgarde für Kinder und Jugendliche. Sprache und Formgebung in den Prosawerken von Adelheid Dahimène* (Avantgarda za otroke in mladostnike. Jezik in oblikovanje v proznih delih A. D.) in Elisabeth Wildberger *'Ich bin für Umwege, auf denen sich vieles selbst erklärt ...'. Ein Streifzug durch die Bilderbuchtexte von Adelheid Dahimène* ('Sem za ovinke, na katerih se veliko pojasni samo po sebi ...'. O slikaniških tekstih A. D.).

Kritičarka Christine Knödler, ki v prispevku *Ruhestörung des Gesetzten. Wir brauchen eine Literatur der Verunsicherung* (Kršenje pravil. Potrebujemo literaturo, ki vznemirja), opozarja na poplavo trendovske, komercialne literature, predstavlja nekaj knjig, ki umetniško prepričljivo obravnavajo resnične probleme mladih. Take so npr. knjige: nizozemskega pisatelja Bennyja Lindelaufa *Naša zlata bodočnost*, nemške pisateljice Tamare Bach: *Was vom Sommer übrig ist* (Kaj je ostalo od poletja) in švedskega pisatelja Petra Pohla *Moja prijateljica Mia*. Literaturo, ki se odmika od mainstreama, literaturo, ki spodbuja mlade k razmišljanju, zagovarjata tudi knjigarka Rotraud Schöberl v prispevku *Nichts ist Alles* (Nič je vse) in pisateljica Andrea Karimé v prispevku *Zitterfisch Kinderbuch* (Otroška knjiga kot riba drhtulja).

Posebna priloga te številke je poster z Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis 2012 (Avstrijska nagrada za knjige za otroke in mladino 2012), nagrajenimi knjigami. Dobitniki glavnih nagrad so tudi posebej predstavljeni. Silke Rabus predstavlja knjigo *Willy Puchners Welt der Farben* (Svet barv Willa Puchnerja) v prispevku z istim naslovom, kot je naslov knjige. Willy Puchner, pisatelj, ilustrator, fotograf in novinar v knjigi razkriva, katere so njegove priljubljene barve oz. v kakšnih barvah vidi svet. Ilustratorica in pisateljica Alice Wellinger, ki je bila nagrajena za knjigo *Krokodil*, govori o svojem delu v pogovoru s Christino Ulm v prispevku *Meine Hand will immer schnörkeln und winden* (Moja roka hoče vedno vijugati in zavijati). Ostali nagrajenci, Andrea Karimé in Annette von Bodecker – Büttner za knjigo *Tee mit Onkel Mustafa* (Čaj s stricem Mustafom) ter Michael Stavarič in Renate Habinger za knjigo *Hier gibt es Löwen* (Tukaj so levi) se predstavljajo v prispevkih, ki so jih napisali sami.

Tematika **tretje številke** je posvečena laži. Ernst Seibert v članku *Eine Lüge ist eine Lüge ist eine Lüge ...* (Laž je laž je laž je laž ...) in Nicole Kalteis v članku *Omnis homo mendax. Leseraten der Lüge* (Vsi ljudje lažejo. Knjižni molji laži) obravnavata pojavnost laži v literaturi in motive zanjo skozi zgodovino. Ugotavljata, da je laž prisotna v literaturi od antičnih tekstov do danes; je v ljudskih pravljicah in v sodobnih fantazijskih besedilih. Laž je pogosto namenoma izrečena zato, ker je manj boleča od resnice. Laž pa lahko povzroči tudi srd in skrajno nezaželene dogodke. Z lažmi se da pritegniti pozornost in čeprav se je zavedata lažnivcev in poslušalec, se ob neškodljivih lažeh neskončno zabavata. Knjižni junaki, med njimi baron Münchhausen, Ostržek in Pika Nogavička, so s svojimi izmišljotinami postali nesmrtni.

Z uglednim prevajalcem in pisateljem Salahom Naouro iz Berlina se je o lažeh pogovarjal Franz Lettner v prispevku *Literatur ist Profi – Lügen* (Literatura je poklicno laganje). Laži imajo v njegovih knjigah za mlade osrednjo vlogo.

Neke vrste laž je tudi uporaba psevdonima, o čemer v prispevku *Ich bin's nicht. Schreiben unter falschem Namen* (To nisem jaz. Pisanje pod lažnim imenom) razmišlja Ralf Schweikart. Predstavlja različne vzroke, zaradi katerih se pisatelji skrivajo za lažnimi imeni in opozarja tudi na možne nerodnosti ob podeljevanju nagrad in priznanj.

Tudi v mladinski literaturi so zgodbe, v katerih se mladi srečajo z uradnim zasliševanjem. Kako se fantje in dekleta iz teh zgodb spoprijemajo z odkrivanjem laži in ugotavljanjem resnice, opisuje Christina Ulm v prispevku *Gib's zu!* (Priznaj!).

Marlene Zöhrer se je v svojem prispevku *Grosse Klappe – nichts dahinter?* (Samo prazno bahanje) lotila tako imenovanih paratekstov na knjižnih platnicah ali na drugih delih knjige, ki

včasih v interesu pisca, včasih v interesu založbe vabijo, večkrat pa tudi zavajajo bralca.

Barbara Slehta v prispevku *Schneewittchen und die vielen Masken* (Sneguljčica in številne preobleke) opiše nekaj deklet in fantov iz mladinskih knjig, ki s spreminjanjem svoje zunanosti z obrazno masko in z različnimi oblačili prekrijejo svoj resnični jaz.

So laži, ki imajo kratke noge, in so laži, ki imajo dolge nosove. Slednje se zgodijo seveda Ostržku. Podaljševanje nosu, njegovo krajšanje in Ostržkovo soočanje s telesno stigmo so imenitni prizori, ki so jih poustvarili ilustratorji Roberto Innocenti, Sara Fanelli in Quentin Grében, o čemer piše Silke Rabus v prispevku *Lügen haben lange Nasen* (Laži imajo dolge nosove).

Rosemarie Merl v svojem prispevku *Meine kleine Sachbuchbibliothek* (Moja mala knjižnica poučnih knjig) opozarja, da niti poučne knjige ne prinašajo vedno povsem verodostojnih in resničnih podatkov.

Sarah Wildeisen v prispevku *Ansichtssache* (Kot pač gledaš) na izbranih primerih slikanic prikaže odnos med besedami in slikami, ki je po Jensu Thieleju lahko ujemajoč, lahko je tak, da drugi pokaže ravno nasprotno od tistega, kar govori prvi; lahko pa sta tekst in slika v kontrapunktu, torej si vsebinsko nasprotujeta. Pomembno vlogo ima seveda zmeraj humor.

Naslov **četrte številke** je *Prvič*. Pisatelj in ugleden sodelavec pri avstrijskem radiu Heinz Janisch govori v svojem prispevku *Versuch über den Anfang in sieben Anfängen* (Poskus začetka v sedmih začetkih) o človekovem začetku in koncu, o otroštvu in starosti, predvsem o času otroštva, ki je čas začetkov, torej čas, ko se vse zgodi prvič. Prav ustrezna knjiga, posredovana otroku ob pravem času, je lahko začetnikom pri odkrivanju in razumevanju dogodkov in doživetij

nepogrešljiva spremljevalka. Tega bi se odrasli morali bolj zavedati.

Andrea Kromoser v prispevku *Erste Schritte gehen* (Prvi koraki) opozori ob primerih iz mladinskih knjig na povezanost med iniciacijo in prostorom. Prvotni pomen besede *initiatio* je vpeljevanje v nekaj. V ožjem pomenu se beseda iniciacija uporablja za prehod iz otroštva v odraslost. Trenutki iniciacije so tako prvi koraki iz otroštva, so prvi koraki k odraslosti, koraki v smeri samostojnega odločanja. Lahko gre za izbiro nove poti v življenju, ki je ločena od materine in očetove in ki vodi v drugi kraj, lahko je dokazovanje samega sebe pred starši z drznim spopadom z neko oviro, ali pa dokončno slovo od otroštva z vrnitvijo in obujanjem spominov v kraju preživetega otroštva. Situacije, ko je potrebna samostojna odločitev, ki pomeni pot v odraslost, so največkrat povezane z določenim krajem, ki spodbudi to odločitev.

Alois Prinz, pisec biografij za mlade in odrasle bralce – med njimi o Franzu Kafki in Ulrike Marie Meinhof, za katero je prejel Deutscher Jugendliteraturpreis 2004 – v prispevku *Vor dem ersten Satz* (Pred prvim stavkom) razkriva, kako piše svoje knjige. Pred pisanjem mora seveda opraviti veliko raziskav in preverjanj; svoje osebe mora postaviti tudi v ustrezno družbeno-zgodovinsko okolje.

Susan Keller se v prispevku *Es ist Fruchteuchen-Wetter!* (Po pecivu diši!) strinja s tistimi, ki menijo, da je v življenju pomembna tudi tradicija in z njo povezani obredi, tako splošni, javni, kot zasebni, v družinskem krogu. Praznovanja zbližujejo in povezujejo ljudi med seboj in vzpostavljajo neki red. Poseben čar pa je tudi v ponavljanju obredov.

Med številnimi recenzijami novejših knjig za otroke in mladostnike je nekaj knjig, ki se navezujejo na temo *prvič*. To so knjige, ki govorijo o prvem poljubu, prvi ljubezni, prvem seksu, prvem sre-

čanju s srečo, z žalostjo, s smrtjo ali pa o prvem letenju.

Jedes Buch ist wie eine Reise in ein fremdes Land (Vsaka knjiga je kot potovanje v tujo deželo) so besede francoskega pisatelja in ilustratorja Benjamina Lacomba, ki mu je žirija mladih, devet in desetletnikov, v letu 2012 podelila nagrado za ilustracije *Sneguljčice*. Ob prejetju nagrade na Dunaju sta se z avtorjem pogovarjali Corinna Kramer in Kathrin Wexberg.

Renate Habinger nadaljuje v tem letniku svoj tečaj tehnik risanja: Črta in linija. V prvi številki se posveča barvnemu svinčniku. Slikanic z ilustracijami, narisanimi z barvnimi svinčniki, ni veliko. So pa lahko izjemne in učinkovite, kar dokazujeta Tony Ross v slikanici *Der Schatz in der Felsenbucht* (*Zaklad v skalnatem zalivu*) in Jens Rasmus v slikanici *Rosa und Bleistift* (*Roza in svinčnik*), katere avtor teksta je Karl Philipp Moritz. Slednja je bila med knjigami, ki so kandidirale za avstrijsko nagrado knjig za otroke in mladino 2012, uvrščena

med deset še posebej priporočenih knjig za branje. V drugi številki Habingerjeva v prispevku *Tusche und Feder* (Tuš in pero) prikaže različna načina uporabe peresa in tuša za doseg želenega učinka pri dveh uglednih ilustratorjih, in sicer pri Janoschu v knjigi *Komm wir suchen einen Schatz* (*Greva poiskati zaklad*) in pri Angeliki Kaufmann v knjigi *Ali auf der Alm* (*Ali na planini*), za katero je tekst napisal Fritz Lichtenauer. V tretji številki obdela tehniko slikanja s čopičem, še posebej učinek črne linije, kar ponazori s primeroma iz knjige Katy Couprie in Antonina Loucharda *Mein Garten* (*Moj vrt*) in iz knjige Rotraut Susanne Berner *Nudelsuppe* (*Juha z rezanci*). V četrti številki prikaže na primeru iz knjige Roberta Gernhardta in Philipa Waechterja *Die Reise nach Amerika* (*Pot v Ameriko*) in knjige Charleyja Harperja *The giant golden book of Biology* (*Velika zlata knjiga o biologiji*) dosežke z uporabo ustreznega slikarskega orodja.

Tanja Pogačar

OTROCI SVETA

Janja Vidmar: *Otroci sveta*.

Fotografije: Benka Pulko. Undara Studio, 2012

Prvo, brezbržno prelistavanje knjige naredi na bralca negotov vtis – otroci sveta, ki s fotografij zvedavo zrejo v svet, bržkone vabijo v branje dokumentarnega gradiva; ob podrobnejšem pregledu se izkaže, da gre za kombinacijo stvarnega, fotografskega gradiva in literarne fikcije v osemnajstih kratkih zgodbah. Sum, da tovrstna kombinacija ni najbolj posrečena, se razblini ob prebiranju prve z naslovom *Modrec*, kjer fotografija brez-

imnega fanta spretno oživi v humorni zgodbi o Kanyju/Modrecu, bodočem Petru Klepcu, ki s svojo iskreno in nepopustljivo otroško držo bralca povsem razoroži. Že naslednja pa daje slutiti, da vse zgodbe niso enako intonirane, kar se v nadaljevanju izkaže za ključno prednost zbirke. Zadušljiv vrvež revolucij in terorizma, mistična kontemplacija na meji resničnega, hipnotičen utrip zemlje, ki določa ritem življenja vsega živega ... Unikatne slike miljejev, tiho mimobežne ali usodno pretresljive, puščajo mogočne in neizbrisne sledi. Narava in človek, ki dajeta in jemljeta, tu in v zadnjem kotič-